

Ed.

454. Frumvarp til laga

[218. mál]

um ferðamál.

(Lagt fyrir Alþingi á 83. löggjafarþingi, 1962—63.)

I. KAFLI

Almennar ferðaskrifstofur.

1. gr.

Ferðaskrifstofa merkir í lögum þessum fyrirtæki, sem tekur að sér að veita í atvinnuskyni, að einhverju eða öllu leyti, eftirgreinda þjónustu fyrir almenning:

- a. Upplýsingar, í einhverri mynd, um innlend eða erlend ferðamál.
- b. Hvers konar farmiðasölu, með skipum, bifreiðum, flugvélum eða járnbrautum.
- c. Útvegum herbergja eða húsnæðis til gistingar, langan eða skamman tíma.
- d. Skipulagning hópfarða, innanlands eða erlendis, og móttöku erlendra ferðamanna.

Samgöngumálaráðuneytið sker úr, ef ágreiningur verður um, hvort starfsemi telst falla undir a—d-lið hér að framan, svo og um það, hvort hún teljist ferðaskrifstofa í skilningi laga þessara.

2. gr.

Óheimilt er að nota í nafni eða auglýsingum einstaklinga, félaga eða fyrirtækja orðið ferðaskrifstofa, eða hliðstæð erlend heiti, nema hafa til þess leyfi samgöngumálaráðuneytisins.

3. gr.

Hver sá, sem vill reka ferðaskrifstofu, skal sækja um leyfi til ráðuneytisins. Leita skal umsagnar ferðamálaráðs um allar slíkar umsóknir.

4. gr.

Skilyrði til að geta öðlazzt leyfi til reksturs ferðaskrifstofu eru:

- a. 25 ára aldur.
- b. Verzlunarskólapróf, eða hliðstæð menntun eða meiri, að dómi ráðuneytisins.
- c. A. m. k. 5 ára starf við þau fyrirtæki, sem um getur í 1. gr.
- d. Búseta á Íslandi.

Leyfi má veita félagi eða fyrirtæki, enda sé stjórn þess innlend og aðsetur hér á landi, og skal þá sá maður, sem hefur með höndum daglega stjórn ferðaskrifstofu, uppfylla skilyrði a—d-liða þessarar gr.

Nú telur ráðuneytið, að málavöxtum athuguðum, að ekki sé unnt að reka starfsemi þá, sem sótt er um leyfi fyrir samkvæmt lögum þessum, á viðunandi hátt, og skal þá umsókninni synjað.

5. gr.

Leyfi til reksturs ferðaskrifstofu má því aðeins veita, að umsækjandi setji tryggingu, eigi lægri en 200 000.00 kr. Ráðuneytið getur vikið frá kröfu um trygg-

ingarfé, sé um að ræða skráð hlutafélag, með a. m. k. 200 000.00 kr. innborguðu hlutafé.

Ráðuneytið setur nánari reglur um, á hvern hátt trygging skv. 1. mgr. skal sett, um ávöxtun, viðhald og varðveislu tryggingarfjár, svo og um endurgreiðslu og brottfall tryggingar, ef starfsemi hættir.

6. gr.

Ekki má greiða af tryggingarfé samkv. 5. gr. aðrar kröfur en þær, sem aðfarahæfur dómur er fenginn fyrir eða viðurkenning skiptaréttar, enda séu kröfurnar sprottnar af ferðaskrifstofurekstri tryggingarfjäreiganda.

7. gr.

Ferðaskrifstofur samkvæmt lögum þessum skulu færa bókhald samkvæmt bókhaldslögum og skal bókhald þeirra árlega endurskoðað af löggiltum endurskoðanda. Skal skylt að veita ráðuneytinu upplýsingar um rekstursafkomu, ef ráðuneytið æskir.

8. gr.

Ákvæði þessa kafla ná hvorki til Ferðaskrifstofu ríkisins né til viðurkenndra ferðafélaga, eða eigenda samgöngutækja, að því er tekur til sölu á farseðlum í eigin ferðir eða með eigin samgöngutækjum, né heldur hópferða, sem slíkir aðilar þannig skipuleggja, enda þótt næturgisting fylgi.

9. gr.

Leyfi til reksturs ferðaskrifstofu fellur niður:

- a. Ef leyfishafi verður gjaldþrota eða er sviptur fjárræði.
- b. Ef trygging sú, sem sett er samkv. 5. gr., rýrnar, fellur niður eða fullnægir ekki reglum þeim, sem ráðuneytið setur.
- c. Ef leyfishafi hættir að hafa búsetu hér á landi.

Sé félag leyfishafi, fellur leyfið niður, ef forstöðumaður missir einhvers framangreindra skilyrða, eða andast, enda sé ekki sótt til ráðuneytisins um viðurkenningu á nýjum forstöðumanni innan 6 mánaða.

10. gr.

Nú andast leyfishafi og er þá ekkju hans, ef hún situr í óskiptu búi, heimilt að halda áfram rekstrinum í eitt ár, enda sé fullnægt hinum almennu ábyrgðarskilyrðum.

II. KAFLI

Um ferðamálaráð.

11. gr.

Samgöngumálaráðherra skipar 7 menn í ferðamálaráð til þriggja ára í senn. Formaður ráðsins er skipaður án tilnefningar, en eftirtaldir aðilar tilnefna einn mann hver:

1. Eimskipafélag Íslands.
 2. Félag sérleyfishafa.
 3. Ferðafélag Íslands.
 4. Flugfélag Íslands hf.
 5. Loftleiðir hf.
 6. Ferðaskrifstofa ríkisins.
 7. Samband veitinga- og gistihúsaeigenda.
 8. Landssamband íslenskra ferðaskrifstofa.
- Varamenn skulu skipaðir á sama hátt.
Ferðamálaráð er ólaunað.

12. gr.

Hlutverk ferðamálaráðs skal vera það, sem hér segir:

1. Að vera Alþingi og ríkisstjórn ráðgefandi um allt það, er að ferðamálum í landinu lýtur. Skal ráðið bera fram tillögur um þær framkvæmdir og umbætur, sem það telur nauðsynlegar hverju sinni.
2. Að gera áætlanir og tillögur um skipan gistihúsmála í landinu, svo sem um það, hvar einkum sé nauðsynlegt að gistihúsakostur verði aukinn eða bættur, hver tegund gistihúsa skuli verða á hverjum stað og með hvaða hætti þeim verði komið upp.
3. Til þess að örva heilbrigða samkeppni, er ráðinu heimilt að veita viðurkenningsarkjal gisti- og veitingastöðum, svo og öðrum aðilum, sem annast móttöku ferðamanna og reka starfsemi sína þannig, að til fyrirmyndar má teljast. Ferðamálaráð getur svipt aðila slíkri viðurkenningu, ef ráðið telur, að eigi sé lengur ástæða til hennar, um stundarsakir eða þangað til bætt hefur verið úr því, sem ábótavant hefur reynzt í starfseminni.
4. Að inna af hendi annað það, sem ráðinu er sérstaklega falið með lögum þessum eða á annan hátt.

III. KAFLI

Um Ferðaskrifstofu ríkisins.

13. gr.

Ferðaskrifstofa ríkisins er ríkisstofnun, sem hefur með höndum leiðbeiningar og fyrirgreiðslu innlendra og erlendra ferðamanna sem almenn ferðaskrifstofa. Skal árlega veitt til hennar fé á fjárlögum, þar á meðal fast framlag til landkynningar, eigi lægra en hálf milljón kr. árlega, sem skal óháð rekstursafkomu skrifstofunnar í heild.

14. gr.

Ferðaskrifstofa ríkisins skal annast landkynningu, vinna að því að vekja athygli ferðamanna á landinu og kynna það á þann hátt, að menn fái sem gleggsta hugmynd um lands- og þjóðarháttu, menningu, atvinnulíf og framleiðslu. Skal Ferðaskrifstofa ríkisins hafa samvinnu við utanríkisráðuneytið og ferðamálaráð um þessi mál.

15. gr.

Ferðaskrifstofa ríkisins skal jafnan veita ókeypis leiðbeiningar um ferðalög umhverfis landið og á landinu, um gistihús, farartæki, ákvörðunarstaði og annað, sem ferðamönnum er nauðsynlegt að fregna um, jafnframt því sem hún annast og sér um, að ferðamönnum, innlendum sem erlendum, er þess óska, sé veittur hvers konar fararbeiði.

16. gr.

Ferðaskrifstofa ríkisins skipuleggur ódýrar orlofsdvalir og orlofsferðir og gerir sér far um að semja um afslátt á dvalarkostnaði og fargjöldum með farartækjum ríkisins og einkafyrirtækja, fyrir hópferðir, sem farnar eru fyrir orlofsfé. Skal Ferðaskrifstofan leita samvinnu við stéttarfélög launþega, til þess að orlofslögjöfin geti komið að sem beztum notum. Sama gildir um hópferðir, sem stofnað er til af bændum landsins.

17. gr.

Ferðaskrifstofa ríkisins fylgist með hvers konar starfsemi í landinu varðandi móttöku ferðamanna, bæði að því er snertir verðlag, gæði, þjónustu og viðurgering, og litur eftir umgengni og aðbúnaði á gistihúsum og veitingahúsum, farfuglaheimilum, gistiheimilum og greiðasölustöðum. Ferðaskrifstofan skal enn fremur vera ráðgefandi og leiðbeinandi um það, hvað betur megi fara í aðbúnaði og rekstri gisti- og greiðasölustaða. Finni Ferðaskrifstofan ástæðu til umvöndunar,

skal hún gera viðkomandi aðilum og ferðamálaráði viðvart um það, eða ef ástæða þykir til, gisti- og veitingahúsaeftirliti eða öðrum þeim aðilum, sem slíkt eftirlit er falið í veitingalögum.

18. gr.

Ferðaskrifstofa ríkisins lítur eftir aðbúð og hreinlæti farartækja, sem ætluð eru til flutnings ferðamanna.

19. gr.

Skýlt er þeim, er reka gisti- og veitingahús, að láta Ferðaskrifstofu ríkisins í té gjaldskrár, ef óskað er, svo og eigendum fólksflutningabifreiða og annarra samgöngutækja. Nú virðist Ferðaskrifstofu ríkisins akstur með ferðamenn skiptast ójafnt milli fólksflutningastöðva, og hefur hún þá rétt til að setja reglur um skiptingu akstursins milli þeirra, enda komi samþykki ráðherra til.

20. gr.

Ferðaskrifstofa ríkisins skipuleggur námskeið fyrir túlka og leiðsögumenn og veitir þeim starfsréttindi að loknu tilskildu prófi, samkvæmt nánari ákvæðum í reglugerð. Enn fremur skal Ferðaskrifstofan beita sér fyrir því, að efnt sé til námskeiða fyrir framreiðslufólk á veitingastöðum og aðra, sem veita ferðamönnum þjónustu aðeins á ákveðnum árstímum.

21. gr.

Ferðaskrifstofa ríkisins skal vinna að hagnýtingu skólahúsnaðis til gistihalds í skólum ríkisins og annast rekstur í þeim, ef þess gerist þörf, enda komi leyfi ráðherra til.

22. gr.

Ferðaskrifstofan skal vinna að því í samvinnu við ferðamálaráð að stofna ferðamálafélög í bæjum og byggðarlögum, sem ferðamenn sækja til, og leitast við að koma á upplýsinga- og fyrirgreiðslustarfsemi á hinum ýmsu stöðum, sem ferðamenn dvelja á. Enn fremur aðstoði hún ferðamálafélög við útgáfu upplýsingarita um viðkomandi byggðarlög.

23. gr.

Ferðaskrifstofan skal vinna að útgáfu leiðarlýsinga fyrir innlenda og erlenda ferðamenn. Enn fremur skal Ferðaskrifstofan stuðla að útgáfu upplýsingabæklinga um starfandi hótél í landinu, stærð þeirra, verðlag og annað, er máli skiptir.

24. gr.

Ferðaskrifstofa ríkisins skal beita sér fyrir því að vernda eftirsóttu ferðamanna- staði og sjá um, að reglu- og viðvörðunarkerki verði sett upp, þar sem þess gerist þörf.

25. gr.

Ferðaskrifstofa ríkisins skal stuðla að gerð góðra minjagripa með því að efna til sýninga og veita verðlaun fyrir gerð slíkra muna. Ferðaskrifstofan hefur heimild til að reka minjagripasölu, enda sé ágóða af þeim rekstri varið til eflingar starfsemi skrifstofunnar.

IV. KAFLI

Um ferðamálasjóð

26. gr.

Stofna skal sjóð, er nefnist ferðamálasjóður. Hlutverk hans er að stuðla að byggingu gisti- og veitingahúsa í landinu og bæta þannig skilyrði til að veita innlendu og erlendu ferðafólki sem beztar móttökur og aðbúð.

27. gr.

Greiða skal árlega úr ríkissjóði framlag til ferðamálasjóðs, eigi lægra en eina milljón króna.

Ferðamálasjóði er heimilt, með samþykki ráðherra, að taka lán, allt að 20 millj. króna, og er fjármálaráðherra heimilt að ábyrgjast slík lán fyrir hönd ríkissjóðs.

Ferðamálaráð beitir sér fyrir því að fá ýmsa aðila, sem hagsmuni hafa af auknum ferðamannastraumi, til þess að greiða árlega frjáls framlög til sjóðsins, eða efla hann á annan hátt.

Ferðamálaráð skal leita annarra fjáröflunarleiða og vera ráðgefandi um slík mál gagnvart ráðherra.

28. gr.

Samgöngumálaráðherra hefur yfirumsjón með vörzlu ferðamálasjóðs og skal fela bankastofnun umsjón sjóðsins, vörzlu hans, bókhald, innheimtu og útborganir.

29. gr.

Umsóknir um lán úr ferðamálasjóði skulu sendar ferðamálaráði, sem gerir rökstuddar tillögur til samgöngumálaráðherra um lánveitingar.

Ráðherra ræður útlánnum af fé sjóðsins.

30. gr.

Lán úr ferðamálasjóði veitast eigendum gisti- og veitingahúsa eða opinberum aðilum, til að bæta aðstöðu til móttöku ferðafólks, svo sem til bygginga, endurbóta á húsnæði eða kaupa á húsgögnum og öðru slíku.

Óheimilt er að veita reksturslán úr ferðamálasjóði.

31. gr.

Við afgreiðslu lánanna skal þess gætt, að lánveiting styðji ekki að óheilbrigðri eða óeðlilegri samkeppni við fyrirtæki, sem starfandi er fyrir.

32. gr.

Beiðnir um lán úr ferðamálasjóði skulu vera skriflegar, og fylgi þeim:

- a. Ýtarleg umsögn um það, hvernig verja eigi lánsupphæðinni.
- b. Efnahagsreikningur lánbeiðanda og enn fremur rekstrarreikningur síðasta árs, ef um eldra fyrirtæki er að ræða.
- c. Aðrar upplýsingar, sem lánbeiðandi telur máli skipta eða sjóðsstjórn kann að óska eftir.

33. gr.

Upphæð láns ákveðst eftir því, til hvers það á að notast. Ekkert lán má þó vera hærra en sem nemur einum fimmta hluta þess fjármagns, sem sjóðurinn getur haft til umráða til útlána á árinu, þegar lántökuheimild hans er meðtalin.

34. gr.

Lánstími er allt að 15 árum. Lánin má veita afborgunarlaust fyrstu tvö árin, enda greiðist þau eftir það með jöfnum afborgunum. Ráðherra ákveður vaxtafót lánanna.

Lánin skulu tryggð með veði í fasteign eða á annan jafntryggan hátt, að dómi ráðherra.

35. gr.

Reikningar ferðamálasjóðs skulu endurskoðaðir af ríkisendurskoðuninni.

V. KAFLI
Ýmis ákvæði.

36. gr.

Ráðherra er heimilt að ákveða, að fenginni umsögn ferðamálaráðs, að greiddur skuli aðgangseyrir að fjölsóttum ferðamannastöðum, sem eru eign ríkisins, enda sé fé það, sem þannig safnast, að frádregnum innheimtukostnaði, eingöngu notað til fegrunar og snyrtingar viðkomandi staðar, og til að bæta aðstöðu til móttöku innlendra og erlendra ferðamanna, sem þangað koma.

37. gr.

Hver sá, sem við gildistöku laga þessara heldur uppi starfsemi, sem telst ferðaskrifstofa samkvæmt skilgreiningu laga þessara, skal innan eins árs sækja til ráðuneytisins um leyfi til reksturs ferðaskrifstofu, ella fellur réttur til reksturs hennar niður.

38. gr.

Ráðuneytið getur vikið frá ákvæðum laga þessara, að því er varðar ferðaskrifstofur, sem starfandi eru við gildistöku laganna, að undanskildum ákvæðum 5. gr. Sama gildir um stjórnendur slíkra ferðaskrifstofa.

39. gr.

Brot gegn lögum þessum varða sektum, allt að 20 000.00 kr., nema þyngri refsing liggji við samkvæmt öðrum lögum.

Með brot gegn lögnum skal farið að hætti opinberra mála.

40. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Jafnframt falla úr gildi lög um Ferðaskrifstofu ríkisins, nr. 33 1. febrúar 1936, ásamt breytingu á þeim lögum, nr. 20 12. marz 1947.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Hinn 29. júní s. l. skipaði samgöngumálaráðherra, Ingólfur Jónsson, nefnd þriggja manna til þess að gera tillögur um framtíðarskipan ferðamála á Íslandi og starfsemi ferðaskrifstofa og semja frumvarp til laga um það efni. Í nefndina voru skipaðir: Brynjólfur Ingólfsson, ráðuneytisstjóri, formaður, Sigurður Bjarnason, alþingismaður, og Þorleifur Þórðarson, forstjóri Ferðaskrifstofu ríkisins. Nefndin hefur aflað sér ýmissa gagna varðandi skipun ferðamála í ýmsum Evrópulöndum og haft þau til hliðsjónar í starfi sínu.

Fyrsti kafli frumvarps þessa, sem hér liggur fyrir, er efnislega svipaður norskum lögum um þetta efni frá 1950 með breytingu frá 1956.

Rekstur ferðaskrifstofa er að því leyti frábrugðinn flestri annarri atvinnustarfsemi, að viðskiptamaðurinn greiðir þar oft fyrirfram þá þjónustu, sem ferðaskrifstofan veitir. Af því leiðir, að viðskiptavinurinn á það þá undir heiðarleika ferðaskrifstofunnar fyrst og fremst, hvort hann fær þá þjónustu fyrir greiðslu sína, sem til er ætlaðt og um var samið. Þegar við þetta bætist, að ferðaskrifstofur fá í langflestum eða öllum tilfellum gjaldfrest hjá skipafélögum, flugfélögum, hótelum og greiðasölu-
stöðum, liggur í augum uppi, að starfsemi ferðaskrifstofa krefst ekki mikils rekstursfjár. Nokkur freisting er því fyrir hendi fyrir einstaklinga til þess að hefja rekstur ferðaskrifstofa í skjóli þessa, án þess að ráða yfir nægilegu fjármagni til þess að mæta óvæntum áföllum.

Í flestum löndum Evrópu hefur því verið talið nauðsynlegt að setja lög til þess að vinna gegn þessu og vernda hagsmuni ferðamanna. Slík lög voru sett í

Austurríki þegar árið 1935, í Grikklandi, Þýzkalandi og Ítalíu árið 1937, í Frakklandi og á Spáni 1942 og í Noregi 1948.

Í samskiptum landa gegna ferðaskrifstofur nú orðið miklu og vaxandi hlutverki. Fyrir því ber brýna nauðsyn til, að rekstur þeirra fyrirtækja, sem fást við að veita ferðamönnum þjónustu, sé með sem allra heilbrigðustum og skipulegustum hætti. Árið 1952 var innan OEEC skipuð nefnd til þess að semja fyrirmynd að lögum um ferðaskrifstofur og stuðla á þann hátt að því að löggjöf hinna ýmsu landa um þetta efni væri samræmd svo sem verða mætti.

Fyrsti kafli frumvarpsins fjallar um almennar ferðaskrifstofur. Efni hans er fyrst og fremst skilgreint í hugtakinu „ferðaskrifstofa“, um heimild til þess að reka ferðaskrifstofu og skilyrði þess að sú heimild sé veitt. Er kafli þessi algert nýmæli, þar á meðal það ákvæði, að setja þurfi tryggingu fyrir leyfi til reksturs ferðaskrifstofu. Þetta ákvæði er sameiginlegt öllum þeim fyrirmyndum að lögum um ferðamál í öðrum löndum, sem nefndin hefur haft til hliðsjónar.

Annar kafli frv. fjallar um ferðamálaráð, hlutverk þess og hvernig það skuli skipað, en fjórði kafllinn fjallar um ferðamálasjóð, hlutverk hans og stjórn.

Um efni þessara kafla hafa áður verið flutt frumvörp á Alþingi, þ. e. frv. til laga um ferðamál og landkynningu, sem flutt voru af alþingismönnum Gunnari Thoroddsen. Magnúsi Jónssyni, Sigurði Bjarnasyni og Jóhanni Hafstein á árunum 1954—1955, en náðu eigi fram að ganga. Samkvæmt þeim frumvörpum skyldi ferðamálaráð taka við stjórn og rekstri Ferðaskrifstofu ríkisins, en í þessu frv. er gert ráð fyrir að hún starfi áfram á sama hátt og nú.

Í fjórða kafla frv. er að finna ákvæði um ferðamálasjóð. Hér er einnig um nýmæli að ræða, en hugmyndina er hins vegar að finna í frv. frá 1954—1955, sem áður getur, þótt hlutverk sjóðsins sé verulega breytt frá því, sem þar var ráð fyrir gert. Samkvæmt meðfylgjandi frv. skal ferðamálasjóður hafa það eitt hlutverk að veita stofnlán gegn ákveðnum skilyrðum til byggingar gisti- og veitingahúsa í landinu. Til hans skal árlega veita eigi lægri upphæð en eina milljón króna á fjárlögum, en heimilt er honum að taka lán með ríkisábyrgð, að fengnu samþykki ráðherra, til þess að endurlána vegna stofnkostnaðar gisti- og veitingahúsa. Í fjárlögum þessa árs, 13. gr. F, XI, er veitt ein milljón króna í þessu skyni.

Í þriðja kafla frv. er skilgreint, hvert vera skuli hlutverk Ferðaskrifstofu ríkisins. Um hana hafa gilt lög nr. 33, 1. febrúar 1936, en þeim var breytt í nokkrum atriðum með lögum nr. 20, 12. marz 1947. Samkvæmt lögnum frá 1936 hafði Ferðaskrifstofan ein rétt til þess að hafa með höndum móttöku erlendra ferðamanna, en heimilt var þó ráðherra að leyfa erlendum ferðaskrifstofum, sem áður höfðu starfað hér á landi, að hafa umboðsmenn hér á landi.

Meginrökin fyrir einkarétti til handa Ferðaskrifstofunni voru þau, að ella væri hætta á óeðlilegri samkeppni um viðskipti við erlenda ferðamenn, sem meðal annars gæti komið fram í því, að þeim yrði veitt lakari þjónusta en efni stæðu til, að tiltölulega fáir menn hefðu reynslu af þeim störfum, sem unnin eru á almennum ferðaskrifstofum, og að ferðamannastraumur erlendra manna til landsins væri enn eigi svo mikill, að til skipta væri fyrir margar ferðaskrifstofur. Að því er varðar tvennt hið síðartalda, hefur mikil breyting orðið á síðustu árum. Upp hafa risið ferðaskrifstofur, sem skipulagt hafa fjölmargar ferðir til útlanda, og starfsmenn þeirra öðlazið nokkra reynslu. Ferðamannastraumurinn vex hröðum skrefum og gístimöguleikar hafa aukizið verulega, bæði með byggingu nýrra hótela og með því að gerð hafa verið veruleg átök til nýtingar skólahúsnaðis. Að öllu þessu athuguðu er talið tímabært að einkaréttur Ferðaskrifstofunnar verði afdnuminn, en jafnframt gerðar strangar kröfur til hæfni forstöðumanna almennra ferðaskrifstofa og þess freistað að tryggja hagsmuni hinna fjölmörgu viðskiptamanna slíkra ferðaskrifstofa, með skyldu til setningar tryggingarfjár. Eru allir þeir aðilar, sem lagt hafa hönd á plóg um samningu frumvarps þessa, sammála því meginefni þessa

frumvarps, sem hér um ræðir. Mun það og mála sannast, að Ferðaskrifstofa ríkisins hafi eigi haldið fast á þessum einkarétti sínum hin síðari ár.

Af niðurfellingu einkaréttar Ferðaskrifstofu ríkisins samkvæmt framansögðu leiðir það, að veruleg útfærsla verður á starfsemi annarra þeirra ferðaskrifstofa, sem hér hafa risið upp á s. l. árum.

Til nýmæla í þessum kafla frv. má einnig telja, að gert er ráð fyrir föstu framlagi á fjárlögum til landkynninga, óháðu rekstursafkomu Ferðaskrifstofunnar í heild. Þar er einnig það nýmæli upp tekið, að Ferðaskrifstofa ríkisins skuli vinna að hagnýtingu skólahúsnæðis í ríkisskólum til gistihalds og annast rekstur í þeim, að fengnu samþykki ráðherra. Enn fremur er það nýmæli í hlutverki ferðaskrifstofunnar, að hún vinni að því í samvinnu við ferðamálaráð, að stofnuð verði ferðamálafélög í þeim bæjum og byggðarlögum, sem ferðamenn sækja öðrum fremur, svo og stuðla að útgáfu leiðarlýsinga fyrir innlenda og erlenda ferðamenn. Að öðru leyti er svo ráð fyrir gert, að Ferðaskrifstofa ríkisins starfi á sama hátt og hún hefur gert samkvæmt lögum nr. 33, 1. febrúar 1936, með öllum réttindum og skyldum almennra ferðaskrifstofa öðrum en leyfi til reksturs og setningar tryggingarfjár.

Skýringar við einstakar greinar frumvarpsins.

I. KAFLI

Almennar ferðaskrifstofur.

Um 1. gr.

Hér er hugtakið ferðaskrifstofa skilgreint á sama hátt og í þeirri fyrirmynd OEEC að löggjöf um ferðaskrifstofur, er áður getur, að því viðbættu, sem segir í síðustu málsgrein varðandi úrskurð í vafatilfellum. Þess má geta, að t. d. Norðmenn fylgja þessari fyrirmynd allnákvæmlega. Ætti þar með að vera allvel fyrir því séð, að einkaaðilar, sem hyggjast gera fyrirgreiðslu fyrir ferðamenn að atvinnu sinni, þyrftu ekki að vera í vafa um í hverju starfsemin ætti að vera fólgin til þess að hún fengist viðurkennd sem ferðaskrifstofurekstur.

Sú þjónusta, sem um ræðir í liðum a—d, verður að vera innt af hendi í atvinnuskyni til þess að teljast veitt af ferðaskrifstofu. Orðin „að einhverju eða öllu leyti“ lúta að því, að starfsemin geti talizt vera innt af hendi af ferðaskrifstofu, þótt hún nái aðeins til hluta af því, sem talið er í greininni.

Um 2. gr.

Rétt þykir að hafa ákvæði í lögunum til þess að koma í veg fyrir að notað sé í auglýsingum eða á annan hátt orðið ferðaskrifstofa, nema leyfi samgöngumálaráðuneytisins komi til, og er þetta gert til þess að almenningur geti treyst því, að þjónusta af þessu tagi, sem boðin er fram, sé innt af hendi af ábyrgum aðila.

Um 3. og 4. gr.

Leyfi til reksturs ferðaskrifstofu er fyrst og fremst bundið við persónu. Kemur hér til að sú tegund þjónustu, sem veitt er á ferðaskrifstofum, verður eigi innt af hendi svo vel sé, nema forstöðumaður, sem væntanlega er þá leyfishafi, hafi til að bera staðgóða þekkingu á ferðamálum, enda er svo til ætlað að hann hafi með höndum daglega stjórn. Í c-lið er svo fyrir mælt, að leyfishafi verði að hafa allanga starfsreynslu. Í fyrirmynd OEEC er þó kveðið allmiklu fastar að orði, en þar er til þess ætlað, að viðkomandi hafi hlotið alhliða þjálfun og reynslu í öllum þeim störfum, sem fyrir koma í rekstri ferðaskrifstofa.

Þrátt fyrir þetta þykir þó sjálfsagt að halda opnum þeim möguleika, að veita félagi eða fyrirtæki heimild til reksturs ferðaskrifstofu (sbr. 3. málsg. 4. gr.), enda sé dagleg stjórn í höndum manns, sem uppfyllir skilyrði 4. greinar.

Um 5. gr.

Það ákvæði, sem hér um ræðir, er sett af tveimur ástæðum fyrst og fremst. Hin fyrri er sú, að eðlilegt þykir að veita viðskiptamönnum ferðaskrifstofa fjárhagslega tryggingu, þ. e. þeim, sem greiða fyrirfram fyrir veitta þjónustu fyrir hennar milligöngu. Hin ástæðan er sú, að grípa þurfi til tryggingarfjárins til þess að mæta réttmætum kröfum erlendra aðila, sem skipta við íslenskar ferðaskrifstofur. Sennilega yrði í framkvæmd algengast að sett yrði bankatrygging.

Gert er ráð fyrir því, að ráðuneytið geti vikið frá kröfu um tryggingarfé, og þá því aðeins, að um sé að ræða skráð hlutafélag með innborguðu hlutafé minnst kr. 200 000.00, en það er hámark þess tryggingarfjár, sem krafizt verður. Athygli skal vakin á því, að hér er aðeins um heimild til þess að ræða. Þykir ástæða til þess að benda á nauðsyn þess að beita þessari undanþáguheimild varlega, þar eð hlutafé fyrirtækis yrði eigi ævinlega hvorki innlendum né erlendum viðskiptavinum ferðaskrifstofu sú vernd, sem tryggingarfénu er ætlað að vera, vegna þess að aðrar réttmæt kröfur gengju fyrir. Að öðru leyti er gert ráð fyrir að nánari ákvæði varðandi setningu tryggingar, ávöxtun og varðveislu tryggingarfjár, svo og um endurgreiðslu og brottfall tryggingar, ef starfsemi hættir, yrðu sett með reglugerð.

Um 6. gr.

Ákvæði þessarar greinar eru til tryggingar því, að eigi sé til greiðslu krafna af tryggingarfé gripið, nema í þeim tilvikum einum að á réttmæti þeirra leiki enginn minnsti vafi, og þá því aðeins, að kröfurnar séu sprotnar af ferðaskrifstofurekstri tryggingarfjáreiganda.

Um 7. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 8. gr.

Hér er ákveðið að Ferðaskrifstofa ríkisins skuli undanþegin því að setja tryggingarfé eða öðlast leyfi til ferðaskrifstofureksturs, svo og ferðafélög eða eigendur samgöngutækja, er stofna til skipulagðra hópferða. Slíkir aðilar, að undanskilinni Ferðaskrifstofu ríkisins, eru ekki ferðaskrifstofur í skilningi laganna, en Ferðaskrifstofan er ríkisfyrirtæki, og er það að sjálfsögðu nóg trygging öllum þeim, er við hana skipta. Vert er að vekja athygli á nauðsyn þess, að í reglugerð verði kveðið nánar á um, hvað teljist sala á farseðlum í eigin ferðir eða með eigin samgöngutækjum, þar sem ella kynnu að gefast í undanþáguákvæðum þessarar greinar möguleikar til þess fyrir eigendur samgöngutækja að stofna til meira eða minna viðtæks ferðaskrifstofureksturs og sniðganga með því almennar ferðaskrifstofur.

Um 9. gr.

Hér eru taldar ástæður þess, að leyfi falli niður. Frumskilyrði þess að leyfi sé veitt, er að umsækjandi uppfylli þau persónulegu skilyrði, að hafa forráð búsíns og að hann sé búsettur í landinu (4. gr.) og að hann setji tryggingu fyrir rekstrinum (5. gr.). Það er því eðlilegt, að skilyrði þess, að leyfi viðhaldist, séu þau, að eigi verði grundvallarbreyting á högum leyfishafa að þessu leyti. Þetta þýðir, að leyfi hlýtur að falla niður, ef leyfishafi hættir að vera fjárráða eða er sviptur lögræði, flyzt af landinu eða að trygging skv. 5. gr. fellur niður eða hættir að fullnægja settum reglum.

Um 10. gr.

Almenn þekking á ferðamálum og starfsreynsla á þeim vettvangi er eitt af skilyrðunum fyrir því að leyfi sé veitt til reksturs ferðaskrifstofu. Af því leiðir að almenna reglan hlýtur að vera sú, að leyfi til rekstursins falli niður við andlát leyfishafa.

Í 10. gr. er svo ráð fyrir gert, að ekkju leyfishafa, er situr í óskiptu búi, sé heimilt að halda rekstrinum áfram, og er henni það heimilt í eitt ár. Vilji hún halda rekstrinum lengur áfram, þarf hún að sækja um rekstursleyfi og er þá gert að skilyrði að sá, er veita skal fyrirtækinu forstöðu, uppfylli skilyrði til leyfisveitingar, en auk þess sé að sjálfsögðu fullnægt almennum skilyrðum um tryggingarfé. Eins árs fresturinn er hugsaður til þess að veita ekkjunni eða dánarbúinu frest til búskipta, til sölu á fyrirtækinu eða þess háttar aðgerða sem afleiðinga af fráfalli leyfishafa. Almennt er ekki talin þörf á að hafa frest til þessa lengri en eitt ár.

II. KAFLI

Um ferðamálaráð.

Um 11. gr.

Í sumum ferðamannalöndum eru ferðamál í höndum sérstakra ráðuneyta. Má nefna Ítalíu og Spán til dæmis þar um. Sýnir það ljósar en flest annað, hvílíka þýðingu þessi lönd telja ferðamál hafa fyrir þjóðarbúskapinn. Í öðrum löndum Evrópu mun skipunin hins vegar vera sú, að ráð eða stofnun, hálfopinber eða í sambandi við þá aðila, sem hafa mestan áhuga og hagsmuni í þessum málum, hafi með höndum yfirstjórn þeirra.

Í frv. er lagt til að þessi leið verði farin hér á landi. Er lagt til að bæði flugfélögin, Eimskipafélag Íslands, Félag sérleyfishafa, Ferðaskrifstofa ríkisins, Ferðafélag Íslands, Samband veitinga- og gistihúsaeygenda og Landssamband ferðaskrifstofa tilnefni fulltrúa og varamenn þeirra til ólaunaðra starfa í stofnun, er nefnist ferðamálaráð. Mun vart vera um aðra aðila að ræða, sem sambærilega hagsmuni hafa af ferðamálum í landinu. Ætlað er til, að Landssamband ferðaskrifstofa verði opið öllum viðurkenndum ferðaskrifstofum. Er þess að vænta, að þannig skipuð stofnun hafi öll skilyrði til þess að geta gegnt því hlutverki, sem ferðamálaráði er ætlað skv. 12. gr., og að þar verði lifandi og vakandi áhugi fyrir starfinu.

Um 12. gr.

Aðalhlutverk ferðamálaráðs er að vera Alþingi og ríkisstjórn ráðgefandi um allt, sem lýtur að ferðamálum. Skal ráðið í þessu skyni bera fram tillögur til umbóta og framkvæmda, eftir því sem tilefni gefst og aðstæður krefjast hverju sinni. Hér er m. a. haft í huga, að því er lýtur að framkvæmdum og umbótum, að ferðamálaráð sé ráðgefandi um samgöngumál, hvort heldur er á landi, sjó eða í lofti, að því leyti sem þau snerta ferðalög til eða frá landinu og innan þess. Er hér t. d. haft í huga, að ferðamálaráð geri tillögur um lagningu vega til þeirra staða, sem mjög eru sóttir af ferðamönnum, um leiðarvísa og þess háttar á slíkum vegum með sérstöku tilliti til útlendinga, um útgáfu vegakorts og leiðarlýsinga o. s. frv.

Annað aðalhlutverk ferðamálaráðs er að gera áætlanir og tillögur um skipan gistihúsamála í landinu. Þar í felst eigi einungis að leggja á ráð um nýbyggingar gistihúsa, heldur og að gera tillögur um hvar helzt sé nauðsynlegt að auka húsa-kost eða bæta, hver tegund gistihúsa skuli vera á hverjum stað og með hvaða hætti þeim skuli komið upp.

Mjög hefur þótt á það skorta, að gistihúsakostur á Íslandi væri fullnægjandi. Er talið, að það hafi öðru fremur dregið úr ferðamannastraumi til landsins. Í öðru lagi veldur hið hágborna ástand í gistihúsamálum því, að ekki er sæmandi að hvetja útlendinga til þess að koma hingað, þar sem vitað er hversu erfitt er að veita þeim þjónustu í þessu efni. Má segja að orðið sé mjög tímabært að sinna gistihúsamálum af fullri alvöru. Ísland er þegar orðið allvel þekkt sem ferðamannaland og ferðamannastraumur til landsins mun fara vaxandi á næstu árum. Er hér mikið verk-efni fyrir höndum og full nauðsyn á því, að virkja kunnáttu og reynslu þeirra

aðila, sem ætlað er til að eigi sæti í ferðamálaráði, til þess að leita, — í samráði við einstaklinga og það opinbera, — varanlegrar lausnar á þessu mikilvæga málefni.

Til þess er og ætlað, að ferðamálaráð hafi heimild til þess að veita viðurkenningu gisti- og veitingahúsum og öðrum þeim aðilum, sem annast móttöku og fyrirgreiðslu fyrir ferðamenn svo að til fyrirmyndar sé. Er þessu ætlað að örva til heilbrigðrar samkeppni milli gisti- og veitingastaða um að veita erlendum og innlendum ferðamönnum sem bezta þjónustu, en það myndi aftur koma fram í aukinni aðsókn og þar með vaxandi ferðamannastraumi.

III. KAFLI

Um Ferðaskrifstofu ríkisins.

Um 13. gr.

Ferðaskrifstofa ríkisins fékk með lögum nr. 33, 1. febrúar 1936, rétt til þess að hafa með höndum leiðbeiningar og fyrirgreiðslu fyrir innlenda og erlenda ferðamenn, og hafði hún ein rétt til þess að annast slíka fyrirgreiðslu, þegar um var að ræða erlenda menn, nema í vissum undantekningartilfellum, sem um var rætt í inngangi. Samkvæmt þessari grein er staða Ferðaskrifstofunnar óbreytt frá því, sem áður var, að öðru leyti en því, að einkaréttur til þess að hafa fyrirgreiðslu fyrir erlenda ferðamenn fellur niður. Það er nýmæli í þessari grein, að árlega skuli veitt fé til hennar í fjárlögum, er sérstaklega skuli varið til landkynningar.

Í fjárlögum undanfarin ár hefur verið veitt fé til landkynningar og hefur Ferðaskrifstofa ríkisins annast framkvæmdir.

Hér er lagt til, að árlega skuli veitt fast framlag, eigi lægra en hálf milljón króna, til greiðslu kostnaðar við landkynningu á vegum Ferðaskrifstofu ríkisins, og skuli það framlag óháð rekstursafkomu skrifstofunnar að öðru leyti. Forstjóri Ferðaskrifstofu ríkisins, sem sæti átti í nefnd þeirri, er samdi frumvarp þetta, telur upphæð þessa of lága og lagði til, að árlegt framlag yrði ein milljón. Meiri hluti nefndarinnar taldi upphæð þá, sem er í frumvarpinu, viðunandi, og benti jafnframt á, að þar væri um lágmarksupphæð að ræða, sem búast mætti við, að yrði hækkuð, ef brýn nauðsyn krefði.

Um 14. gr.

Hér er svo kveðið á, að Ferðaskrifstofa ríkisins skuli annast landkynningu með því fé, sem veitt er til þeirrar starfsemi skv. 13. gr. Í greininni kemur fram við hvað er átt með landkynningu, en hér undir heyrir fyrst og fremst að vekja athygli ferðamanna á landinu og kynna það á þann hátt að erlendir menn fái sem gleggsta hugmynd um hagi og háttu lands og þjóðar í menningar- og atvinnulegum efnum. Þá hefur utanríkisráðuneytið einnig fasta fjárveitingu til landkynningar og er eðlilegt að þessir aðilar hafi samvinnu um, hvernig féð getur komið að sem beztum notum.

Um 15. gr.

Hér er Ferðaskrifstofu ríkisins lagt á herðar að veita ferðamönnum ókeypis upplýsingar um landið, sem þeim mega að haldi koma á ferðalögum þeirra, en jafnframt að hún útvegi þeim, sem óska eftir viðskiptum við hana sem almenna ferðaskrifstofu, hverja þá fyrirgreiðslu, sem slíkum stofnunum ber og þá að sjálf-sögðu gegn gjaldi.

Um 16. gr.

Í þessari grein er svo fyrir mælt, að Ferðaskrifstofa ríkisins skuli skipuleggja ódýrar orlofsferðir og orlofsdvalir, eða veita óbeina aðstoð með því að semja um afslátt á dvalarkostnaði og fargjöldum með farartækjum ríkisins og einkafyrirtækja fyrir hópferðir, sem farnar eru fyrir orlofsfé, og leita samvinnu í þessu skyni

við stéttarfélag launþega, til þess að stuðla að sem virkasti framkvæmd orlofs-
löggjafarinnar. Jafnframt nái þetta til hópferða, sem stofnað er til af bændum
landsins eða samtökum þeirra.

Um 17. gr.

Hér er allnákvæmlega gerð grein fyrir eftirlitsstarfi Ferðaskrifstofunnar með
hvers konar starfsemi í landinu, er lýtur að móttöku ferðamanna, um verðlag og
gæði viðurgernings og öllum aðbúnaði, jafnframt ráðgjafar- og leiðbeiningarstarfi
í þessum efnunum.

Um 18. gr.

Skylda og réttur Ferðaskrifstofu ríkisins til eftirlits nái skv. þessari grein til
aðbúnaðar og hreinlætis farartækja, sem ætluð eru til flutnings á erlendum ferða-
mönnum um landið.

Um 19. gr.

Til þess að auðvelda Ferðaskrifstofu ríkisins eftirlitsstarf hennar skv. 17. og
18. gr., er eigendum gisti- og veitingahúsa, svo og eigendum samgöngutækja, skylt
að láta henni í té gjaldskrá yfir selda þjónustu slíkra fyrirtækja.

Síðara ákvæði þessarar greinar er sett til þess að fyrirbyggja að akstri sé
óréttlátlega skipt.

Um 20. gr.

Hér er Ferðaskrifstofu ríkisins gert að skyldu að skipuleggja námskeið fyrir
túlka og leiðsögumenn og veita þeim starfsréttindi að afloknu tilskildu prófi, en
gert er ráð fyrir því að í reglugerð verði kveðið á um námstilhögun og prófkröfur.
Þetta hefur Ferðaskrifstofan þegar fengið nokkuð við og með allgóðum árangri,
en hitt er nýmæli að hliðstæð námskeið verði haldin fyrir framreiðslufólk á veit-
ingastöðum og aðra þá, er veita ferðamönnum þjónustu á slíkum stöðum aðeins á
ákveðnum árstímum. Þykir eðlilegt að fela einhverjum aðila að hafa forystu í
þessu efni, svo stórmikla þýðingu sem það hefur að kunna vel til verka á þessum
sviðum þegar erlendir ferðamenn eiga í hlut, en það getur, sem kunnugt er, ráðið
úrslitum um það, hvort dvöl viðskiptamanna ferðaskrifstofa hér verður þeim til
ánægju eða hið gagnstæða.

Um 21. gr.

Á síðari árum, og þá einkum á s. l. ári, hefur allmyndarlegt átak verið gert
til þess að bæta aðstöðu ýmissa ríkisskóla til gistihalds. Hefur Ferðaskrifstofan
verið aðili að þeim framkvæmdum, og er svo til ætlað, að svo verði framvegis,
enda verði að sjálfsögðu engum endanlegum ráðum ráðið varðandi skólana í þessu
efni án heimildar menntamálaráðherra. Er talið að góð samvinna milli stjórn-
valda annars vegar og ráðamanna skóla í héraði hins vegar í þessu efni myndi
verða hinn mesti ávinningur fyrir ferðamál í landinu almennt.

Um 22.—25. gr.

Hér eru talin upp nokkur fleiri verkefni Ferðaskrifstofu ríkisins og er eigi
talið að efni greinanna þarfnist sérstakra skýringa. Þó skal á það minnzt, að
Ferðaskrifstofa ríkisins hefur látið semja og gefið út á sinn kostnað allgóðar
leiðarlýsingar. Þessu þarf að halda áfram. Góðar leiðarlýsingar eru ferðamönnum
mikill fengur og leiðsögumönnum verðmætar og til mikils léttis í starfi þeirra.

IV. KAFLI

Um ferðamálasjóð.

Um 26. gr.

Hér er lýst hlutverki ferðamálasjóðs, sem er fyrst og fremst það, að veita
fjárhagslega aðstoð við byggingu gisti- og veitingahúsa í landinu.

Tvímælalaust er, að skortur gistihúsa er það vandamál, sem helzt stendur í vegi fyrir því að hægt sé að taka svo á móti ferðamönnum hér á landi sem skyldi. Mun það eigi orka tvímælis að á hinu opinbera hvílir nokkur skylda í því efni, að stuðla fyrir sitt leyti að því að úr verði bætt, og fjallar efni þessa kafla frv. um stofnun sjóðs, er myndaður sé af framlagi þess opinbera og með framan- greindu hlutverki.

Um 27. gr.

Hér er rætt um fjáröflun ferðamálasjóðs. Er gert ráð fyrir framlagi á fjár- lögum eigi lægra en einni milljón króna árlega, en heimild til lántöku með ríkis- ábyrgð allt að 20 milljónum króna. Samkvæmt greininni skal það vera hlutverk ferðamálaráðs, að beita sér fyrir því, að einkaaðilar, sem hagsmuni hafa að aukn- um ferðamannastraumi, greiði frjáls framlög til sjóðsins.

Um 28. og 29. gr.

Parfnast ekki skýringa.

Um 30. gr.

Það er skýrt fram tekið, að eigi megi veita fé úr ferðamálasjóði, nema um sé að ræða stofnkostnað, hvort heldur sem er til nýbygginga eða aukninga og endurbóta á eldri byggingum, sem rekin eru sem gisti- eða veitingahús.

Um 31. gr.

Parfnast ekki skýringa.

Um 32. gr.

Telja verður nauðsynlegt að lánbeiðnum fylgi allitarlegar upplýsingar um það, hvernig verja eigi umbeðnum lánnum úr ferðamálasjóði, bæði að því er varðar áætlaðan stofnkostnað og um rekstursafkomu, þegar um eldri fyrirtæki er að ræða. Stjórn sjóðsins verður að hafa sem allra bezta aðstöðu til þess að meta, hvernig því fé verði bezt varið, sem hún hefur yfir að ráða, og hafa rúma heimild til þess að krefjast upplýsinga, bæði að því er varðar nytsemi fyrirhugaðra framkvæmda og greiðslugetu lánaumsækjenda.

Um 33. gr.

Hámarksákvæði það, sem í þessari grein felst, er ætlað til tryggingar því að fjármagni ferðamálasjóðs verði ekki varið til örfárra staða, enda er talið, með tilliti til þess hversu almenn þörfin er, að farsælla sé að dreifa fjármagninu og muni það á þann hátt koma að betri notum.

Um 34.—35. gr.

Parfnast ekki skýringa.

V. KAFLI

Ýmis ákvæði.

Um 36. gr.

Hér er það nýmæli, að ráðherra sé heimilt, að fengnum tillögum ferðamála- ráðs þar um, að ákveða að greiddur skuli aðgangseyrir að fjölsóttum ferðamanna- stöðum, sem eru eign ríkisins og er þá til þess ætlazt að fé því, sem þannig safnast, verði varið til þess að fegra og snyrta viðkomandi stað, og til þess að bæta þar aðstöðu til móttöku innlendra og erlendra ferðamanna. Eftir atvikum mundi það hins vegar fara, hvernig umrætt gjald yrði innheimt. Kemur þar aðallega tvennt til, að það yrði innheimt í fargjaldi eða sérstaklega á staðnum sjálfum. Enda þótt þessu hafi ekki verið beitt fyrr hér á landi, er þetta þó algengt í öðrum ferðamanna- löndum, og þykir sjálfsagt að hafa þennan möguleika opinn einnig hér, enda verður

að teljast eðlilegt að fjár til uppbyggingar staðarins verði aflað hjá þeim, sem þangað koma, í stað þess að verja til þess almannafé.

Um 37. gr.

Hér er starfandi ferðaskrifstofum gert að skyldu að sækja um leyfi til rekstursins innan eins árs frá gildistöku laga þessara. Er þetta að sjálfsögðu nauðsynlegt ákvæði, og eðlilegt að láta skilyrði laganna fyrir veitingu rekstursleyfa einnig ná til þeirra almennu ferðaskrifstofa, sem þegar eru starfandi, þar sem þær geta allar fengið aukin starfsréttindi frá því, sem nú er.

Um 38. gr.

Hér er um að ræða heimild fyrir ráðherra til þess að víkja frá ákvæðum um skilyrði fyrir rekstursleyfum til handa ferðaskrifstofum, sem starfandi verða við gildistöku, en þó er óheimilt að víkja frá ákvæðum varðandi setningu tryggingarfjár.

Um 39. og 40. gr.

Þarfnast ekki skýringa.